RESİM SANATINDA EMPRESYONİZM AKIMINA BİR ÖRNEK: PIERRE AUGUST RENOİR

Meryem Yıldız¹

Özet

Rönesans'tan beri süregelen natüralist sanat, XIX yüzyılda Empresyonizm'in açık hava ressamlığıyla son aşamasına varır. Bu aşamada sanat, uçan izlenimlerin peşinde bir ışık ressamlığına dönüşür. Bu yeni akım 1870'lerde ortaya çıktığı zaman yargılanır. Fakat kısa bir süre içinde sanat yaşamına egemen olur ve Empresyonizm'in getirdiği yeni görüş bütün sanatlarca benimsenir. Sanatçının izleyen göz olmaktan uzaklaşıp 'özne' olmaya yönelmesiyle, nesnel bilginin peşinden değil, gerçeğin 'öte' yüzünü arayan özne olma sürecini barındıran bir sürece dönüşür. Rönesanstan başlayıp XIX. yüzyıla kadar ki geçen süreçte resim sanatında oluşan gelişmeler ve döneme damgasını vuran sanatçılardan Pierre August Renoir'ın çocukluğundan itibaren başlayan resim hayatı anlatılır. Pierre August Renoir resimlerinde daima değişim içerisinde olduğunu üslup özelliğinde oluşan farklılıklarla gösterir. Tablolarında kullandığı renk skalasında canlılık ve çeşitlilik hâkimdir. Yapacağı kompozisyonu tuvale aktarırken sert ve kalın fırça darbelerinin kullanmaktan çekinmez. İlk sanat yıllarından Empresyonizm'e ve oradan son sanat yıllarına kadar kazandığı bu deneyimleri eserlerine aktarır.

Anahtar Kelimeler: Renoir, Empresyonizm, ışık, üslup, deneyim

AN EXAMPLE OF THE IMPRESSIONAL CURRENT IN THE ART OF PAINTING: PIERRE AUGUST RENOİR

Abstract

Naturalist art, which has been continuing since the Renaissance, reaches its final stage with the open-air painting of Impressionism in the XIX century. At this stage, art turns into a painting of light in pursuit of flying impressions. This new trend is judged when it emerges in the 1870s. But in a short time it dominates the art life and the new view brought by Impressionism is adopted by all the arts. As the artist moves away from being the observer eye and tends to be 'subject', it turns into a process that includes the process of becoming the subject seeking the 'beyond' of reality, not after objective knowledge. Starting from the Renaissance and XIX. The developments in the art of painting in the period until the 20th century and the painting life of Pierre August Renoir, one of the artists that left his

¹ Denizli Büyükşehir Belediyesi, mrymyldz1990@gmail.com

RESİM SANATINDA EMPRESYONİZM AKIMINA BİR ÖRNEK: PIERRE AUGUST RENOİR

mark on the period, started from his childhood. Pierre August Renoir, in his paintings, shows that he is always in change with the differences in style. The color scale he uses in his paintings is dominated by liveliness and diversity. He does not hesitate to use hard and thick brush strokes while transferring his composition to the canvas. He transfers these experiences he gained from the first years of art to Impressionism and from there to the last years of art into his works.

Keywords: Renoir, Impressionism, light, style, experience

Giriş

Renoir'ın resim sanatı içerisinde yaptığı çalışmalardaki yeni denemeleri ve bu çalışmalar esnasında yaşadığı dönemde geçtiği evreler makalemin konusunu oluşturur. Resim de katı kuralların hakim olduğu bir dönem de kuralların dışına çıktığı için ağır ve olumsuz eleştirele maruz kalan Renoir, kalıpları yıkma düşüncesine vurgu yapan bir üslup ile karşımıza çıkmaktadır. Sanatçının resimleri incelendiğinde bize yaşadığı dönemin resim sanatıyla ilgili bilgi vermesinin yanı sıra resimde yaptığı farklı denemelerle renk ve ışık uyumunu daha farklı açılardan göstermeye çalıştığı görülmektedir.

Çalışmanın amacı sanatçının yaptığı resimleri kronolojik olarak sıralamak, yorumlamak ve yapıldığı dönemlere göre sanatsal özelliklerini ortaya koymaktır. Bu çalışmada bir kişinin yaşam ve sanat hayatının anlatılmasının amacı; ressamın yaşamı boyunca geçtiği süreçlerde, bulunduğu toplumsal çevreyi de göz önünde bulundurarak genel çerçeve içerisinde değerlendirilmesi gerektiğini aktarmaktır. Çalışmada yapılan açıklamalar ışığında bir sanat eserini değerlendirirken daha geniş açıdan bakılması; insan, zaman, medeniyet, toplum, tarih ve sosyal yapı göz önünde bulundurularak değerlendirilmesi hedeflenmektedir.

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Renoir'ın yaşamından bilgiler verilmekte, ikinci bölümde ise resim sanatındaki ilk yılları, üslup arayışı ve geçirdiği değişimler anlatılmaktadır. Üçüncü bölümde ise Empresyonizm akımından, bu akımın nasıl temsilcisi olduğundan ve yaptığı resimlerde nasıl değişimler meydana geldiği anlatılmaktadır. Dördüncü bölüm sanat hayatının son yılları olarak geçer ve sanatçı bu dönemde de farklı denemeler yaparak karşımıza çıkmaktadır.

Çalışma, sonuç kısmıyla tamamlanmıştır. Sonuç kısmında sanatçının yaptığı çalışmalarda yansıttığı üsluplar üzerinde durulmuş, ayrıca sanatçının izleyiciye vermek istediği mesajı açıklamak için eserlerinin birbirleriyle karşılaştırılması yapılmıştır. Bu çerçevede Renoir'ın yaptığı resimlerin bulunduğu dönemle ilişkilendirildiği irdelenmiştir.

RESİM SANATINDA EMPRESYONİZM AKIMINA BİR ÖRNEK: PIERRE AUGUST RENOİR

1. Renoir'ın Yaşamı

Renoir, 1839'da terzi bir babanın ve işçi bir annenin oğlu olarak dünyaya gelir (Sarhanlı, 2008, s. 133). Renoir'lar yedi kuşaktan beri porselen işçiliği ile ün salmış bu şehre yerleşmiş tipik bir Fransız işçi ailesidir. Pierre her çocuk gibi önce ilkokula verilir, akşamları da babasının yanında çalışır (Altun, 1970, s. 84). Yaşamının ilerleyen yıllarında bir seramik fabrikasında desinatör olarak ve daha sonra da yelpaze üzerine 18. yüzyıl tarzı resimler yaparak hayatını kazanan sanatçı zanaatkarlıktan gelir (Sarhanlı, 2008, s. 133). Sanatçı yaptığı seramikleri, 16. ve 17.yüzyılın ünlü Limoge'lu ustalarını hatırlatan bir tarzda, son derece parlak, güzel renklerle boyar. Renkler arasındaki kurduğu ahenk ve bu renkleri seçişinde gösterdiği ustalık hayret vericidir. Sanatçı öğle paydoslarında Louvre'a gider. Bu muazzam müzede eski şaheserleri inceler, ya da antik heykellerin karalamalarını yapar (Altun, 1970, s. 85-86). Renoir'ın seramik fabrikasında yaptığı çalışmalar, resim üslubunun oluşmasında birer basamak görevindedir. İlk sanat yıllarından Empresyonizm'e ve oradan son sanat yıllarına kadar kazandığı deneyimler eserlerinde görülür.

1858 yılında özel porselen matbaaların kurulmasıyla bu alan da makineleşir. Bunun sonucunda Temple Sokağı'ndaki işçilerle birlikte Renoir da kendisine başka bir meslek aramak zorunda kalır. Yelpaze hazırlayan bir ustanın yanına girer. Çok geçmeden bu işinden de ayrılır. Zorlu bir hayat mücadelesi yaşar (Altun, 1970, s. 87). 1860'da Louvre'deki resimlerin kopyasını yapma iznini elde eden Renoir, 1862'de ise, hem Güzel Sanatlar'a hem de diğer izlenimcilerle Mone Charles Gabriel Gleyre'nin atölyesine gitmeye başlar (Sarhanlı, 2008, s. 133). 1870 harbinin bir müddet için genç sanatçıları birbirinden ayırması, çalışmalarına da geçici olarak sekte vurur. Harb süresince Bordeaux'da görevli olan Renoir bir yıl sonra tekrar Paris'e döner (Altuna, 1970, s. 92).

Cloude Oscar Monet (1840-1926) ile birlikte yeni esinler bulmak amacıyla Akdeniz kıyısı boyunca uzun bir seyahate çıkar; fakat bu onların son ortak çalışmaları olur, artık yolları ayrılır. 1884 yılı sanatçı için öncelikle geçiş ve arayış dönemi olur. Bu arayış ve deneme yıllarından sonra Renoir sanat gelişimini sürdürür ve eserlerinde yeni üsluplar benimser. (Art Book Renoir, 1991, s. 66) 1890'da modeli Aline Victorice Charigot (1859-1915) ile evlenen Renoir'ın üç oğlu olur. İlk oğulları Pierre 1885'te, yönetmen olacak oğlu Jean 1894'te, lakabı "Cocoé olan üçüncü oğulları Claude ise, 1914'te doğmuştur (Sarhanlı, 2008, s. 144).

I. Dünya Savaşı'ndan Renoir da nasibini alır. Önce oğlu Jean sonra da Pierre ağır yaralanır. Hemen arkasından karısını kaybeder (Altuna, 1970, s. 103). Ellili yaşlarına geldiğinde artık Renoir'ın başarılı bir ressam olduğu ve ilk yılların ekonomik belirsizliklerini, korkularını ve sıkıntılarını geride bıraktığı söylenebilir (Maurice,1991,s. 168). Sanatçı 19 Şubat 1919'da Legion d'honneur 'commandeur' unvanını alır: Temmuz'da 'resmin babası' olarak koltukta taşınarak son bir kez daha

RESİM SANATINDA EMPRESYONİZM AKIMINA BİR ÖRNEK: PIERRE AUGUST RENOİR

Louvre'a dönmek ister. Sonbaharda ciğerlerinden hastalanır ve 2 Aralık'ta yaşama gözlerini kapar. 6 Aralık da Essoyez'ye gömülür (ArtBook Renoir, 1991, s. 124)

2. Renoir'ın Sanat Yaşamının İlk Yılları

Renoir'ın çocukluk yıllarından beri sanat anlamında hep içinde var olan üretme aşkı, edindiği deneyimler sayesinde şekillenir. Geçinmek için iş anlamında yaptığı çalışmalar onun sanat yaşamını şekillendirmiş olup hep yeni deneyimler tatmasını sağlar. Yaşamını kazanabilmek için yelpazeler üzerine on sekizinci yüzyıl geleneğine uygun süslemeler yapar. 1862 yılında Güzel Sanatlar Okulu'na (Ecole des Beaux Arts), hem de Charles Gleyre'nin atölyesine başlar ve burada Frederic Bazille (1841-1870), Monet ve Alfred Sisley'le (1839-1899) tanışır (Maurice, 1991, s. 158.)

'Yelkenliyle Geziden Dönüş' adlı eserini Charles Gleyre'nin atölyesine devam ettiği sırada 22 yaşında yapar. Sanatçının ilk önemli çalışması olan bu tabloda gerek Ecole'de gerekse düzenli olarak gittiği Louvre'de tanıdığı klasik eserlerden elde ettiği izlenimlerin bir sentezidir. Kişilerin kompozisyonu biraz tiyatroyvari de olsa, burada sanatçının sıradan duruşlardan kaçınma çabası fark edilir, saydamlık etkisi yaratacak kadar geniş ve kalın fırça darbeleriyle renklerin ve ışığın etkisini kontrol etmeye çalışmıştır (Art Book Renoir, 1991, s. 14)

Görsel 1: Yelkenliyle Geziden Dönüş, 1862, Özel Koleksiyon, Paris (Kaynak: <http://www.leblebitozu.com/empresyonist-ressamlardan-renoirin>)

RESİM SANATINDA EMPRESYONİZM AKIMINA BİR ÖRNEK: PIERRE AUGUST RENOİR

1863 yılında 'Salon'a resimlerinden biri kabul edilir o zamana kadar ancak kendi halinde bir porselen ressamı olarak bilinen Renoir'ın bu sergiye kabulü bir bakıma büyük bir başarı sayılır (Altuna, 1970, s. 90). Salon, birbirinden tamamen farklı iki işleve hizmet eder. Devlet tarafından düzenlenen etkinlik, ahlak veya kahramanlık gibi önemli temaları ele alan ve onları günlük gerçekliğin üzerine çıkarmak için yeterince genelleştirilmiş bir şekilde çağdaş sanata en yüksek biçimde sunmayı amaçlar. Salon aynı zamanda bir pazar yeri olarak da hizmet verir. Orada gösterilen resimlerin çoğu özel koleksiyoncuları çekmek için yorumcu tarafından kabul edilen zevk için tasarlanan önemsiz, tanıdık konular titizlikle illüzyonist bir teknikle işlenir (House, 1997, s. 5).

Gleyre'nin atölyesi kapandıktan sonra Fontainebleau'na giden arkadaşlarına katılır ve onların resim tarzından etkilenir. Renoir burada kendisine açık renkler kullanmasını öneren Barbizon Okulu sanatçılarından Norcisse Diaz De La Pena (1807-1876) ile tanışır. Ama Renoir'ın ilk eserlerinde Barbion Okulu'nun diğer sanatçısı olan Courbert ve Romantik Delacroix'in etkileri gözlenir (Sarhanlı, 2008, s. 133).

1864-1870 yılları arasında resimlerini düzenli bir şekilde 'Salon' da sergiler. Bu yıllarda onu etkileyen sanatçılar Diaz, Eugene Delacroix (1798-1863) ve özellikle Gustave Courbet (1819-1877) dır. Az çok gerçekçi kaldığı bu dönemde yaptığı resimler arasında şunları sıralayabiliriz: Anthony Ana'nın Hanı, Avcı Diana (1867 'Salon' tarafından geri çevrilmiştir.), Güneşlikli Lisa (1868 Salon kabul edilir.) dır. Güneşlikli Lisa'da Empresyonizme ait kıpırtılar vardır (Maurice, 1991,s. 158-159).

Görsel 2: Mère Anthony'nin Hanı, 1866, National Museum, Stockholm (Kaynak: <https://fr.wikipedia.org/wiki/Fichier:Renoir>)

RESİM SANATINDA EMPRESYONİZM AKIMINA BİR ÖRNEK: PIERRE AUGUST RENOİR

Renoir'in en iddialı figür resimlerinin çoğu, aniden geleneksel ve açık bir şekilde çağdaş unsurları bir araya getirir. 1867'de Salon jürisi tarafından reddedilen Diana, yay ve ölü geyik özelliklerine sahip klasik tanrıçanın imgeleri ile kilolu, idealize edilmemiş figür tipleri arasında garip olan bir füzyondur (House, 1997, s.10).

Görsel 3: Avcı Diana, 1867, National Gallery of Art, Washington (Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/454230312407130881/>)

Renoir için 1878 zor bir yıl olur: Resim satışları hala zayıftır ve Hotel Drounet'daki üç eseri anca 159 franka satılır. Sanatçı 1881 yılında Cezayir ve İtalya'ya geziler düzenler. Floransa, Venedik, Roma, Napoli'yi ziyaret eder. Fransa'ya geri döner. Ekonomik yönden de kötü durumda olan sanatçı resimlerini satmakta güçlük çeker. (Altuna, 1970, s. 98) Ancak yaşadığı bu deneyimler, resim üslubunu şekillendiren ana etkenlerden birisidir. Geçtiği zor süreçlere ve yaşadığı ekonomik sıkıntılara rağmen sanattan, resim yapmaktan vazgeçmeyen sanatçı, geçirdiği zorlu süreçleri yaptığı eserlere yansıtmaz. Ona göre resim özgür bırakılmalı ve ressamın istediği gibi şekillenmelidir.

3. Empresyonizm ve Renoir

3.1 Empresyonizm Ortaya Çıkışı ve Üslup Özellikleri

1863'te Manet'nin çalışmalarını resmi sergi olan Louvre'daki Paris Salonu kabul etmez. Bunu izleyen kargaşa sonucunda, yetkili makamlar, jüri tarafından

RESİM SANATINDA EMPRESYONİZM AKIMINA BİR ÖRNEK: PIERRE AUGUST RENOİR

kabul edilmeyen tüm eserleri éReddedilen Sergisié (Salon de Refuses) adıyla özel bir sergide sergilemek zorunda kalır. Bu sergide en çok tepki uyandıran resim Manet'nin Kırdá Ögle Yemeđi adlı yapıtıdır. Resim yeteneğini daha önceki sergilerde kanıtlamış olan Manet'nin bu resminin yargılanmasının nedeni, tuhaf bir biçimde dikkat çekici olarak giyinik adamların yanında çıplak bir kadının ve geri planda yıkanan diğer yarı çıplak bir kadının bulunmasıdır. Aslında bu tepki çekmiş eserin ilham kaynağı Rönesans ressamlarından Tiziano'nun 'Pastoral Concert' ve Raimando'nun 'The Judgement of Paris' adlı eserleridir. Fakat Manet'nin eserindeki çıplak kadınlar, Rönesans eserlerindeki gibi idealize edilmiş, çıplak vücutlar, tanrıçalar, su perileri değil, dönemin çağdaş Fransız kadınlarıdır. Bu eser aleni çıplaklığı ve toplumu ahlaksızlığı teşvik etmesi gerekçesiyle seçkin sınıf tarafından aşáđılanır ve zevksiz bulunur. Manet'nin aynı yıl yapıp ertesi yıl sergilediği Olympia adlı eseri de aynı sert tepkiyle karşılaşır. Ne var ki bu yeni tutum ilerici kesimde kendisine taraflar bulur ve Charles Baudelaire, Claude Monet gibi aydınlar Manet'yi destekler, ünlü romancı Emile Zola, Manet'yi ve bu yapıtı öven bir kitapçık yayınlar. Bu olaylar yenilikçi ressamların birleşmesini sağlayarak, onların Paris sokaklarında, parklarında, nehir kıyılarında, gün ışığıyla parıldayan rengârenk tablolar yapmalarına esin kaynağı olur (Alıcı, 2017, s. 2984-2985).

Rönesans'tan beri süregelen natüralist sanat, XIX yüzyılda Empresyonizm'in açık hava ressamlığıyla son aşamasına varır. Bu aşamada sanat, uçan izlenimlerin peşinde bir ışık ressamlığına dönüşür. Bu yeni akım 1870'lerde ortaya çıktığı zaman yargılanır. Fakat kısa bir süre içinde sanat yaşamına egemen olur ve Empresyonizm'in getirdiği yeni görüş bütün sanatlarca benimsenir (İpşiroğlu ve İpşiroğlu, 2011, s. 22). Sanatçının izleyen göz olmaktan uzaklaşıp 'özne' olmaya yönelmesiyle, nesnel bilginin peşinden değil, gerçeğin 'öte' yüzünü arayan özne olma sürecini barındıran bir süreçtir (Gögebakan ve Kılınç, 2020, s. 20).

1874 yılında bazı genç sanatçılar, Heykeltıraş, Gravürcü ve Ressamlar Anonim Şirketi'ni kurarlar. Kendi usullerine göre yaptıkları resimleri, 'resmi sergilerden kovulanlar' adıyla Capucines Bulvarı'ndaki 35 numaralı Nadar Fotograf Atölyesi'nde sergilerler. Fotoğrafçı Gaspard Felix Toumacha, (Nadar 1820-1910) daima akademik kurallara aykırı hareketleri destekleyen bir adamdır. Salonunu bedavadan verir. Fakat sergi tam bir rezalet olur. 15 Nisan 1874'ten 15 Mayıs tarihine kadar süren sergi için, 25 Nisan tarihli Charivari'de bir yazı yazan gazeteci Lorey, Monet'in tablosundan aldığı isimle, bu resamlara 'empresyonist' der. Bir başkası, o zamanki Paris'in atla çekilen otobüslerini hatırlatarak, bu resimlerden 'omnibüs atlarını şaha kaldıracak kadar gülünç,' diye bahseder. Bir başkası bunlara, akademik kurallara başkaldırdıkları için 'intransigent' (Serkeş, isyancı) der (Beksaç, 1995, s. 99).

Sanatın edindiği geçici ya da kalıcı anlık izlenimlerin uyardığı duyumların, duyulduğu biçimde, doğrudan doğruya, yansıtılmasına dayanan bir sanat anlayışı

RESİM SANATINDA EMPRESYONİZM AKIMINA BİR ÖRNEK: PIERRE AUGUST RENOİR

olan Empresyonizm, teknikten daha çok düşünce yöntemidir. Empresyonistler kelimesi, Louis Leroy adında ki gazeteci; resme olan geleneksel yaklaşımından vazgeçerek, kendi kişisel görsel izlenimlerini yansıtmaya yolunu tutan sanatçıları aşağılamak amacıyla kullanır. Empresyonizm, adını nereden alırsa alsın tamamen görsel, içgüdüsel bir sanat anlayışını belirler. Sürekli yenilenen bu bakış biçimi, ışık ve ışığın geçişen türlü değişimleriyle yaratılır. Bunun sonucu olarak da resmin asıl konusu olacak kadar büyük boyutlara ulaşır. Böylece, manzara resimleri öteki tüm resim çeşitlerinden ağır basar; dinsel, mitolojik ve tarihi konulu resimler az çok ortadan silinir. Ressamlar artık, çalışmalarını açık havada sürdürür, doğanın sürekli değişimi içinde kaçıp giden izlenimi yakalamaya çabalar. Doğada, çabucak gelip geçen, kısa süreli ışık etkilerinin büyümesine nerede kapılırlarsa orada sehpalarnı kurup elverdiğince kısa sürede bu büyüğü canlandırmaya çalışırlar. Görüşleri son derece keskin ve güçlüdür (Perdahçı, 1999, s. 64). Empresyonizmde çizgisel perspektif anlayışı yerini hava perspektifine bırakır. Empresyonistler, ağacın, insanın ya da bulutların aldıkları ışıklarla ilgilenirden kaçış çizgisiyle ufuk çizgisine dayanan ve ilk kez Rönesans sanatçıların bir buluşu olarak ortaya çıkan bilimsel perspektife arka dönmüş olurlar. Bunun yerine başka bir şey kayarlar, o da hava perspektifidir (Ayaydın, 2015, s. 92).

Yapıtlarında dönemin moda olan insan biçimini yansıtırken, doğayla teknoloji arasında bir denge kurmaya çalışırlar, kalabalık kahveleri, insanların gezindiği sokakları ve kent görünümünü doğanın bir parçası olarak değerlendirirler. Geleneksel kurallar doğrultusunda konu her zaman tuvalin ortasına yerleştirilmez kimi zaman yana ya da köşeye çekilir. Derinlik, figürlerin farklı boyutları ve mekansal konumlarıyla elde edilir. İzlenimciler cisimleri gördükleri gibi betimlemekle birlikte, kesin dış çizgiler kullanmayarak biçim özgürlüğüne ulaşırlar. Işık önemli bir öğe olarak kullanılır, koyu tonlardan kaçınılarak, ışığı en iyi yansıtan parlak ve açık renkler yeğlenir. Boyalar palette karıştırılmadan, ayrı ayrı ve tek tek birbiri üzerine gelen fırça vuruşlarıyla uygulanır, ışıltılı etki bu yöntemle elde edilir. “Su” ve “kar”, yansıtıcı niteliklerinden ötürü en sevilen temalardır. Renk ve teknik açısından ortak bir dil geliştirmelerine karşın izlenimcilerin konu ve anlatım biçimi birbirinden farklıdır. Renoir; kadınları, çocukları ve neşeli sahneleri; Degas, atları, balerinleri ve ev işleri yapan kadınları; Sisley, Pissaro ve Monet’ye doğa görünümünü betimler. Bir başka ortak yanı da konu ne olursa olsun anlık izlenimleri yakalamalarıdır (Başaran, 2014, s. 4).

3.2. Renoir’in Üzerindeki Empresyonist Etkiler

Deneme devresinde sık sık üslubunu değiştiren sanatçının sonunda Courbet’in plastik tarzını bırakarak daha çok Delacroix renk dünyasını benimsediği görülür. ‘Güneşlikli Lisa’ 1868 Salon’una kabul edilir. Resim hafif

RESİM SANATINDA EMPRESYONİZM AKIMINA BİR ÖRNEK: PIERRE AUGUST RENOİR

berraktır. Genç kızın omuzlarına serpiştirdiği maviye çalan gölgeler, beyaz yazlık şapkasında ağaç yapraklarının yansıması 'Empresyonist' tekniğin ilk habercisi sayılır ki bunda ressam Diyaz'ın payı büyüktür. Resmin genel yapısı henüz gelenekçidir, mesela beyaz öyle itina ile sunulmuştur ki, fırça renkleri bile belirsizdir. (Altun, 1970, s. 92-91) Monet ile sıkı bir dostluk kuran Renoir, 1870'lerin başından itibaren gittikçe izlenimci resme daha çok bağlanmaya başlar ve çok sayıda resim verir (Sarhanlı, 2008, s. 133).

Görsel 4: Güneşlikli Lisa, 1867, Folkwang Museum, Essen (Kaynak: <https://en.opisanie-kartin.com/description-of-the-painting>)

1870'i takip eden yıllarda Monet, Renoir, Pissarro Seine nehriyle Oise nehri kıyılarında, yani doğrudan doğruya tabiat karşısında resim yapmaya koyulurlar. Gördükleri öğrendikleri resim usulleriyle değil de, gerçekte olduğu gibi yapabilmeye uğraşırlar. Işığın sudaki akisleri, parıltıları dikkatlerini çeker. Suyun gölgeli yerlerinde koyu tonları kullanmazlarsa şeffaflığı daha iyi gösterebileceklerini düşünürler. Gerçeğe bağlanma yolundaki bu deney, resimlerine ayrı bir güzellik verir. Bunun üzerine paletlerinden koyu tonları atarlar. Ama bunu, bir teoriyi gerçekleştirmek için yapmazlar. Gördüklerini, gördükleri gibi resme dökülmek için yaparlar. Nitekim bir zamanlar, suları kendi buluşlarıyla, ama dağları ve evleri öğrendikleri renklerle boyadıklarından resimlerinde bir ikililik ortaya çıkar. Bunun üzerine resmin her yerini aynı şeffaflıkta boyamayı düşünürler. Böylece ışık gerçeği anlatan bir vasıta olmaktan çıkar ve bir üslup özelliği haline gelir (Beksaç, 1995, s.

RESİM SANATINDA EMPRESYONİZM AKIMINA BİR ÖRNEK: PIERRE AUGUST RENOİR

98-99). Sanatçının empresyonist tekniği ve ilkeleri yalnızca manzaraya değil, günlük yaşamın her sahnesine, çıplaklara ve portrelere de uygulaması onun dehasını gösterir. On sekizinci yüzyıl Fransız ressamlarından da bir şeyler vardı onda. Gençliğin basit zevklerini ve mutlu hayallerini kapsayan bir dünyayı resmeder. Kimler yoktur ki bu dünyada: Küçük kızlar, yetişkin işçi kızlar, kaba köylü kadınlar, modayı izleyen üst sınıf hanımlar her yaştan ve her sosyal sınıftan insanlar onun fırçasıyla canlanıp hayal bulurlar. Ton üzerindeki ışık oyunlarının, yansımalarının, biçimlerin havada ve güneş ışığında giderek çözülmelerinin resimlerini yapar (Perdahcı, 1999, s. 94).

1870 yılında sergilenen *Bather with a Griffon* yine Gourment'i anımsatan ayakta duran çıplak bir kadın, antik Venüs pudica'yı düşündüren bir poz üstlenir (House, 1997, 10).

Görsel 5: *Bather with a Griffon*, 1870, Museu de Arte de Sao Assis Chateaubriand. (Kaynak: [John House, Pierre-Auguste Renoir La Promenade, 1997](#))

Sanatçının 1874'te fotoğrafçı Nadar'ın atölyesinde açılan tarihi sergide teşhir ettiği 'Loca'sı, bu serinin bir şaheseridir. Ünlü sanatçı Marie Henre Beyle (Standhal 1783-1842)'ye göre 'Güzellik mutluluğun teminatıdır.' Renoir ise bunu daha da basitleştirerek kısaca 'Güzellik mutluluktur.' der. İşte 'Loca' isimli tablo kadın güzelliğini renk ve çizgi halinde dile getirir. Renoir sanat hayatının bu bölümünde siyah için 'Renklerin kraliçesi' der. Bu tabloda da siyah renk hâkimdir (Altun, 1970, s.98).

RESİM SANATINDA EMPRESYONİZM AKIMINA BİR ÖRNEK: PIERRE AUGUST RENOİR

Görsel 6: La Loga, 1874, Tuval üzerine yağlıboya. 80 x 63.5 cm. Courtauld Institute Galleries, Londra.
(Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/511510470149611068/>)

Konu seçimi olarak en çok kadınları resmetmeyi tercih eden Renoir, onları 19. yüzyıldaki günlük hayat görüntüleriyle birlikte genellikle neşeli ve eğlenceli figürler olarak ele alır. Renoir'ın kadın figürlü kompozisyonları genellikle toplumsal cinsiyetin kendilerine biçtiği rolleri yerine getiren ve erkek ile kadın arasındaki iş bölümünün keskinliğini ifade eden kadındır. Dikiş diken, çamaşır yıkayan, eşleriyle birlikte parkta dolaşan, müzikli ve danslı etkinliklere katılan, kısacası diğer modernist sanatçılar gibi modernitenin kadınlara sunmuş olduğu sosyal alan ve mesleki dayatmalara uygun düşen kadın prototipini karşılayacak kadınlar resmeder. Renoir, Fransız modernleşmesinin günlük hayattaki görüntülerini, hayatın rengini, neşesini kısacası çağın göze görünen taraflarını yansıtmaya çalışır. Nedeniyle modernleşmenin ve çağın ressamıdır. Ama kadınlara olan yaklaşımı Manet'de veya Pissarro'da olduğu gibi duyarlılık taşımaz. Herhangi bir feminist amaç taşıdığı da söylenemez. O, kadınları modernitenin görmek istediği şekliyle, güzellik ve canlılık kavramları ile özdeşleştirerek kendi kimliklerinden çok toplum tarafından üzerlerine giydirilen kılıfları resmetmeyi tercih eder. Yalnızca eğlenmek ve mutlu olmak amacıyla resim yaptığını söyleyen bir sanatçının ait olduğu topluma olan bakışı idealize ettiği kadın imgeleri üzerinden ifade bulur (Özensoy, 2017, s.49). Renoir'ın 1877'deki üçüncü Empresyonist sergisinin en önemli parçası olan modern Paris hayatını anlatan Moulin de la Galette adlı tabloda ana gruplamalardaki figürler anekdot olarak kolayca yorumlanamaz. Arka planda birkaç çift, böyle bir okumaya davet eder: mavi elbiseli kadın sol arkadaki bankta

RESİM SANATINDA EMPRESYONİZM AKIMINA BİR ÖRNEK: PIERRE AUGUST RENOİR

yüksek şapkalı adamdan uzaklaşır, arka merkezde bir adam sürekli dans eder, sağda ise ağacın yanında sırtı dönük mavi elbiseli kadına eğilerek bir şeyler söyleyen bir adam vardır (House, 1997,s.72). Bu tablo da Renoir, güncel yaşamdan birer kesit sunar, zarif kıyafetler içinde betimlediği insanlarla oluşturduğu sıcak ortamı geniş fırça darbelerini kullanarak tuvaline işler. Resimde açık pembe ve mavi renklerin hakimiyeti önemlidir. Renoir eserlerinde diğer empresyonistlerden farklı olarak siyah rengi kullanır (Karatepe, 1999, s.40). Ayrıca ressamın arkaya koydu figürler, resme derinlik katar. Aslında sanatçı farklı grupların aynı anda yaptığı eylemleri bir bütün içinde göstermeye çalışır. Burada konu sadece merkezde tutulmaz tuvalin her yerine dağıtılır.

Görsel 7: Dance at Le Moulin de la Galette, 1876, Musee d' Orsay, Paris (Kaynak: <https://www.sanatabasla.com/2012/11/le-moulin-de-la-galettete-dans-dance-at-le-moulin-de-la-galette-renoir/>)

Renoir'ın çıplak resimleri arasında ilk ve en önemlilerinden biri olan 1876 tarihli Empresyonist sergide sergilenen 'Güneşteki Kadın' adlı eseridir. Mutluluk ve yaşamla dolu olan bu kadın bedeni, su ve parlak ışıkla yıkanmaktadır. Albert Wolff, Le Figaro'da bu resim için şunları yazmıştır: 'M. Renoir'a bir kadın bedeninin, cesetteki ileri dereceli çürüme belirtileri olan yeşil ve mor renkli lekelerle kaplı bir et yığını olmadığını açıklamaya çalışın lütfen' (Maurice 1991, s. 163).

Ressam resimde kadın figürünü dönemin kurallarına hakim resimlerden farklı olarak etine dolgun resmeder. Kendisine modellik yapan kadını gördüğü gibi resmeder. Gördüğünü gördüğü gibi tuvale aktaran sanatçı, Empresyonizm özelliği

RESİM SANATINDA EMPRESYONİZM AKIMINA BİR ÖRNEK: PIERRE AUGUST RENOİR

olan parlak renkleri de kullanmayı ihmal etmez. Arkadaki parlak renk skalası kadının bedenini keskin şekilde ortaya çıkarır. Ayrıca ressam figürün vücuduna yansıyan ışıkları da resmetmeyi unutmaz, resimlerinde ışık en önemli unsurdan biridir. Resimde figürün saçının bazı kısımları siyah, bacak kısmını örten örtü ise beyaz renklidir. Ressam bu resimde azda olsa siyah rengi kullanır hatta birçok resminde olduğu gibi bu resminde de siyah ve beyazın karşıtlığından faydalanarak figürü daha belirgin hale getirir.

Görsel 8: Güneşteki Kadın, 1876, Musée d'Orsay, Paris (Kaynak: <https://www.artsy.net/artwork/pierre-auguste-renoir-study-torso-of-a-woman-in-the-sunlight>)

4. Renoir'ın Sanat Yaşamının Son Yılları

1880'li yılların başında, ilk izlenimci sergilerinin verdiği hayal kırıklığıyla, İtalya, İspanya ve Belçika'ya giden sanatçı, İtalya'da çalıştığı müzelerdeki resimlere ve Raphael'e hayran kalışı ile Fransa'ya döndükten sonra Cezanne ile yaptığı çalışmalar-ki bu dönemde aşırı parlak renkler kullanmıştır.-onun İzlenimcilik'ten giderek uzaklaşmasına ve daha yapısal bir anlayış içine girmesine temel hazırlar. 1881'de Cezayir'e giden ve orada bir yıl kalan sanatçı, Cezayir'de Arap Bayramı (1881, Musée d'Orsay, Paris) gibi oryantalist dokular içeren resimler de yapar. Ressamın çizgiyi ve toprak renkleriyle zıt renkleri tercih ettiği bu dönem "İngresvari" veya "Hırçın" veya "Çiğ" dönem diye adlandırılır (Sarhanlı, 2008, s. 134).

RESİM SANATINDA EMPRESYONİZM AKIMINA BİR ÖRNEK: PIERRE AUGUST RENOİR

Louvre'da resim kopya ettiği ve porselen bezemesi yaptığı eğitim döneminden beri Klasik, Yunan, İtalyan Rönesans'ı ve 18. yüzyıl Fransız sanatından etkilenir. Bu referans noktaları İtalya yolculuğundan sonra artarak, sonraki resim üretiminde belirleyici olmuştur. Günlük yaşamdan alınan basit sahneleri ve konuları geçmişin başyapıtlarının belli noktalarıyla özdeşleştirerek soylulaştırma tercihi, Renoir'ın 'Güncel sonsuzluk' dediği şeyi gerçekleştirmesine olanak tanır. Söz konusu olan, sıradan bir sanat eserinin ötesinde, 'gözlem anında, çalışmakta olan sıradan bir hizmetçiyi Olympos'un Iuno'suna' dönüştürebilen, bilinçli bir estetik seçimdir. 1888 tarihli 'Yıkanan Genç Kız' adlı resimdeki poz, bugün Roma, Capitolino Müzesi'nde bulunan ve Helenistik bir heykelin II. Yüzyıl Roma kopyası olan Capitolino Venüs'ü anımsatır (Art Book, 1991, s. 82-83).

Görsel 9: Yıkanan Genç Kız, 1888, David Keereger Koleksiyonu, Washinton (Kaynak: [ArtBook Renoir sf:82](#))

Bu araştırma ve deneyim yıllarından sonra Renoir'ın sanatı, gelişimini sürdürür. Çizime geri dönerek uyguladığı disiplin ve sınırlı bir renklendirme kullanması sayesinde tekniği daha esnek bir niteliğe bürünür; bu da biçim ve dış çizgiler üzerinde Empresyonist döneme oranla daha fazla durduğunu gösterir. Renkleri giderek gölgelenir ve incimsi tonlarla karışır. Bu nedenle yaklaşık 1890-1897 yılları arasındaki dönem 'İncilerle Süslü' dönem adını alır (Maurice, 1991, s. 67). 1892 yılında yaptığı Piyano Çalan İki Genç Kız adlı eseri "İncilerle Süslü" dönem özelliklerini gösterir. Tabloya baktığımızda figürler ve objelerin biçimleri

RESİM SANATINDA EMPRESYONİZM AKIMINA BİR ÖRNEK: PIERRE AUGUST RENOİR

daha belirgindir. Bu dönem de daha sade ve kalabalıktan uzak resimler yapmayı tercih eden ressam tabloda iki figür kullanır. Arkada duran kız, önde duran kızdaki belirgin çizgilerle ayrılır. Renkler çok parlak olmamakla birlikte gölgelidir. Fırça darbeleriyle renklerin birbirine girmemesine özellikle dikkat edilmiştir.

Görsel 10: Piyano Çalan iki Genç Kız, 1892, Metropolitan Museum, New York (Kaynak: <https://www.pinterest.fr/pin/306455949646920874/>)

1897 yılında yaptığı Yonne ve Christine Leralle Piyanoda, adlı eserinde de yine ressamın sınırlı renk kullandığını görüyoruz. Ressamın siyahtan vazgeçemediğini arkadaki figürün elbisesinin boyun detayında ve piyanoda görüyoruz. Çizgisel üslup bu tabloda da devam etmektedir. Renkler arasında geçişler belirgin çizgilerle ayrılmıştır. Ressam açık ve koyu renk kullanımının verdiği zıtlıktan faydalanarak çizgisel detayları daha belirgin hale getirir.

Görsel 11: Yonne ve Christine Leralle Piyanoda, 1897, Musae de Rorangerie, Paris (Kaynak: <https://twitter.com/wannartcom/status/1209858934997172226/photo/1>)

RESİM SANATINDA EMPRESYONİZM AKIMINA BİR ÖRNEK: PIERRE AUGUST RENOİR

Parlak ve aydınlık renklerde yapılmış çok sayıda manzara resminin dışında, sanatçı birçok çıplak kadın resmi de yapar. Bu sitilin en üstün örneği Yıkanan Kadınlar ya da 'Nymphs' tir. Tombul gövdelerin zengin kıvrımları ve karınlarındaki konsantirik daireler nedeniyle bu resme 'Bibendum' veya 'Michel'in Çemberi' gibi lakaplar takılır (Maurice, 1991, s. 173). Renoir diğer pek çok çağdaşından farklı olarak, sanat yaşamının büyük bölümünde kadının cinsel cazibesini ortaya koyan resimlere pek eğilmez ama yaşamının son yıllarında nü resme büyük bir ağırlık verir. Kadın vücudunun yumuşak ve yuvarlak hatlarına odaklanan sanatçı resimlerinde, doğayla kaynaşan modern kadının vücudunu betimleyerek, onun erotik yanlarını da yansıtır. Renoir nü resimlerinde kadınları bir çiçekmiş gibi betimler ve onları parlak ışık ve canlı renkler eşliğinde, bir deniz kıyısında veya nehir kenarında gösterir. Çağdaşları Gauguin nü'lerinde ilkel kadını, Degas ise modern kadını yüceltirken, Renoir, Rokoko'nun ustaları Boucher, Fragonard ve Watteau'nun geleneğini izler ve kadınları mistik bir çekicilik katar ayrıca figürleri yaratırken onları, İtalyan Rönesans sanatının ustalarına duyduğu hayranlıkla harmanlar (Sarhanlı, 2008, s. 144-145).

Görsel 12: Yıkananlar, 1918-1919, Musée D'orsay, Paris (Kaynak: <https://www.renoir.net/thebathers.jsp>)

Renoir'in benimsediği sosyal ve sanatsal duruş yelpazesi, estetik ya da sosyal açıdan tipik olmayı reddettiğini ortaya koyar. (House, 1997, s. 71)

RESİM SANATINDA EMPRESYONİZM AKIMINA BİR ÖRNEK: PIERRE AUGUST RENOİR

Sonuç

Pierre August Renoir resim sanatı içerisinde, mutluluk ve sevinç eserlerinde işleyen bir ressamdır. Böylelikle eserlerine bakan izleyicilerin yüzünde tebessüm bırakmayı amaçlamıştır. Dönemindeki çoğu ressam belli başlı kurallara bağlı kalmayı tercih etse de Renoir'ın resimlerine bakan izleyiciler, onu her zaman bir arayış içerisinde yakalar. Böylelikle ondan sonra gelen ressamlar onun resim çizgisini keşfetmeyi tercih ettiklerinde, belli başlı sınır ve kurallara bağlı kalmadan evrensel resim anlayışını daha geniş kitlelere yayma fırsatı bulur.

Kurgu ve noktalama, parlak renkler, açık havada resim yapma gibi Empresyonizm'e özgü kuralları uygulamaya başlayan sanatçı resimlerinde siyah rengi kullanmaya devam eder. Empresyonizme ait etkiler Güneşlikli Lisa adlı eserinde kısmen de olsa görülür. Artık sanatçı için yeni bir dönem başlar. Renoir Empresyonist tekniği sadece manzara resimlerinde değil aynı zamanda natürlmortlar, nü ve portre eserlerine de uygular. Empresyonizm akımının öncülerinden olan sanatçı, Dance At Le Moulin De La Galette adlı eserinde bu akımın üslup özelliklerini kullanmaya başlar. Ancak siyah renk kullanımı da resme hâkimdir. Yaptığı çoğu resimde beyaz ve siyahın zıtlığından faydalanarak eserlerine daha canlı bir görünüm vermeye çalışır. Işığı farklı açılardan yakalayarak renklerle ahenk içerisinde dans ettirir.

Empresyonizmden kopuş yıllarında ise sanatçı çizime geri döner ve biçim ve dış çizgiler üzerinde durur. Yonne ve Christine Leralle Piyanoda adlı eserinde kullandığı renklerin giderek gölgelendiği ve sınırlı sayıda renk tercih ettiği görülür. Verilen örneklerden de anlaşılacağı üzere resim yapmaya tutkuyla bağlı olan ressamın resimlerinde farklı üslup özellikleri denediği görülür.

Onun eserlerine ilham kaynağı olan asıl özellik resmetmek istediği kompozisyonu tuvale nasıl aktaracağıdır. Özellikle insanlara yer verdiği tablolarında, figürlerin vücut hatlarını tüm ayrıntısına kadar işler. Nü resimlerinde klasik ve orantılı kadın vücut hatlarının dışına çıkarak figürleri oldukları gibi resmeder. "Yıkılanlar" reminde bu özelliği açık bir şekilde görürüz. Kadınlar bütün vücut hatlarıyla standart ölçülerin dışında tuvale aktarılır.

Üzüntü, karamsarlık ve keder onun sanatın yer almaz. Tablolarına baktığımızda genel kompozisyon içinde yaptığı betimlemelerde ve figürlerin yüzlerinde; üzüntü, karamsarlık ve keder göremeyiz. Figürleri tüm ayrıntılarıyla resmetmeye çalışsan ressam, figürlerin yüzlerine bu saydığımız ifadeleri (karamsarlık, keder ve hüznün vb.) yerleştirmeyi reddeder. Bunun nedeni ise yaşadığı dönem de oluşan ekonomik sıkıntıların, savaşların ve toplumsal sorunların insanlarda oluşturduğu keder ve üzüntüyü resimlerine aktarmak istememesidir. Onun resimlerine daima mutluluk ve huzur hakim olur. Klasik tarzda yaptığı

RESİM SANATINDA EMPRESYONİZM AKIMINA BİR ÖRNEK: PIERRE AUGUST RENOİR

resimlerin den başlayıp sürekli bir değişim içerisinde olan ressam, empresyonist özelliklerin de hakim olduğu değişik tarzı ve estetiğiyle günümüze ulaşan bir ressamdır.

KAYNAKÇA

- Altuna, S. (1970). *Empresyonist Ressamlar Hayatları ve Eserleri*. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Alıcı S. (2017). "19. Yüzyılda Sanatın Başkenti Paris ve İzlenimcilik Akımı", *İdil Dergisi*, Cilt 6, Sayı 38, s. 2977-2998.
- Art Book Renoir (2001). (Çev. Cemal Kaan Emek). İstanbul: Dost Yayınları.
- Ayaydın A. (2015). "Empresyonizm (İzlenimcilik) Akımının Güncel Bakış Açısıyla Bazı Yönlerden İncelenmesi" , *Sanat Eğitimi Dergisi*, Cilt 3, Sayı 2, s. 83-97.
- Başaran, Gamze, (2014), *1914 Kuşağı Türk Ressamlarının Empresyonist Eğilimleri*, Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Beksaç, E. (1995). *Avrupa Sanatına Giriş*, İstanbul:Engin Yayınları.
- Çöğebakan Y.; Kılınç, E., (2020). "Empresyonizm, Kübizm, Sürrealizm ve Ekspresyonizmde Tarz Olarak Sayıtlama", *Sanat Dergisi* (35) s. 19-31.
- House J. (1997). *Pierre-Auguste Renoir La Promenade*. Los Angeles: Getty Museum Studies On Art.
- İpşiroğlu, N.; İpşiroğlu, M. (2011). *Sanatta Devrim*, İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Karatepe, İlkey, (1999), *Türk Ressamlarının Etkilendiği Batılı Ressamlar*, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi , İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Maurice, S. (1991). *Empresyonizm Sanat Ansiklopedisi*. İstanbul:Remzi Kitapevi.
- Perdahcı, Nurcan, (1999), *Işığın Yeniden Keşfi; Empresyonizm ve Sonrası İçin Bir Yaklaşım*, Yayımlanmış Sanatta Yeterlilik Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özensoy, Ecem, (2017), *Modern Sanatın Doğuşunda Kadın İmgesi: Türk ve Avrupa Resim Sanatı Karşılaştırması*, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sarhanlı, Ayşen, (2008), *İzlenimci (Empresyonist) Resimde Kadın İmgesi*, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.